

REFERAT

Fra møte i Fagrådet for Laks og Sjøørret i Skagerrak/Oslofjord, torsdag 1. Nov. 2012. på Quality Hotel, Mastemyr.

De fremmøtte:

- Leif R. Karlsen, leder for Fagrådet, Fylkesmannen i Østfold
- Håvard Hornnæs, EUs Vanndirektiv, Fylkesmannen i Østfold
- Ingar Aasestad, Norske Lakseelver, Pb. 9354 Grønland, 0135 Oslo
- Hjalmar Eide, NJFF, Pb. 94, 1378 Nesbru
- Petter Bryng, Norges fritids- og småfiskerforbund, Ringshaugv. 18, 3154 Tolvsrød
- Carl Fjærbek, Regionsleder Norges Fritids- og Småfiskerforbund, Region Øst
- Hans Henrik Grundvig, Fiskeridirektoratet, K.G. Meldahlsvei 9, 1671 Kråkerøy
- Ole Skibstad, Hvaler lensmannskontor, Postboks 34, 1680 Skjærhalden
- Terje Wivestad, rådgiver/fiskeforvalter, Fylkesmannen i Oslo & Akershus
- Tommy C. Olsen, sekretær i Fagrådet, Hans N. Hauges gt. 52, 1723 Sarpsborg

Sak 1: Referat fra forrige møte

Etter at leder hadde ønsket velkommen ble referat fra forrige møte gjennomgått av sekretær. Det var ingen kommentarer til referatet.

Siden forrige møte munnet ut i noen forslag fra Fagrådet til Direktoratet for Naturforvaltning, som i ny ordning utformer regler som regulerer fisket i både elv og sjø, var det for enkelte knyttet en del forventinger til hva som hadde blitt utfallet. Se sak 2.

Sak 2: Årets laksesesong & oppsummering ved Leif R. Karlsen

Leder gikk først gjennom hovedprinsippet for vårt mandat, som kort fortalt er som følger:

"Regionale fagråd er frivillige samarbeidsorganer i spørsmål knyttet til anadrom laksefisk. De er først og fremst rådgivende og har ingen myndighet eller lovpålagte oppgaver. I fagrådene utveksles synspunkter, og målet er å finne felles løsninger og enighet om forvaltningsstrategi og tiltak."

Leder kunne melde at Direktoratet på hjemmesiden "Villaksportalen" har trukket fram vårt Fagråd som et eksempel på et velfungerende sådant. Vår hjemmeside fikk også positiv omtale. Det kan vi ta med oss videre.

Leder var deretter innom reguleringene som Direktoratet nå har lagt opp til. Tidligere ble som kjent reguleringen av vassdragene gjort ut fra av den enkelte Fylkesmanns vurderinger. Direktoratet for naturforvaltning (DN) har nå overtatt ansvaret for laksereguleringene både i elv og sjø. Eventuelle regionale unntak og tilpasninger fra de nasjonale reglene blir basert på Fylkesmennenes forslag, og forslag gjennom bl.a. regionale og lokale fagråd. Leder uttrykte tilfredshet med at det heretter blir reguleringer for lengre perioder, noe som gjør det enklere å planlegge for alle involverte. Forvaltningen av anadrome laksefiske ble for Oslofjorden og Skageraks del en uendret viderføring av reguleringene fra fjoråret.

Fagrådets anbefalinger for 2012 sesongen og DNs endelige forslag er vist under:

LAKS

Fagrådets anbefaling: Uendret fisketid i sjø (15 døgn), f.o.m. første mandag etter 20. juni. Fisketiden følger ukenummer. Uendret fisketid i elv.

DNs endelige forslag: Uendret fisketid, 20. juni – 18. august. Uendret fisketid i elv.

SJØØRRET

Fagrådets anbefaling: Nedsenkingspåbud for garn fra 1. februar

DNs endelige forslag: Ingen endring

Fagrådets anbefaling: Minstemålet heves til 40 cm

DNs endelige forslag: Ingen endring

Fagrådets anbefaling: Harmonisering av reglene på land med de fra is.

DNs endelige forslag: Ingen endring

Fagrådet tok de uendrede reglene til etterretning og trakk konklusjon om at forvaltningen i første omgang trolig har fokusert mest på "å komme i nytt gjenge". Ole Skibstad bemerket her at det knytter seg en del utfordringer til å kontrollere nye regler i praksis, og da særlig til Fagrådets forslag om harmonisering mellom fiske fra land og på is, siden torskefiske og fiske etter sjørret på is stort sett har samme karakter.

Det var enighet om at Fagrådet eventuelt senere kan vurdere å legge fram forslagene. Særlig gjelder dette sjøfiske etter laks, der det oppleves ubekvem at fisket ikke foregår etter hele uker.

Leder kunne videre berette at selv om ikke alle fangstrapporter fra årets laksefiske hadde kommet inn, ser det ut til å ha vært en god sesong for elvene i Lakseregion Østlandet.

Vår region innbefatter ifølge Villaksportalen 28 laks- og 142 sjørretvassdrag, der riktignok ikke alle laksevassdragene har god bestand. Villaksportalen gir en god oversikt og i enkelte tilfeller fangstdata helt tilbake til 1800-tallet.

En oversikt over fangsten i elvene på Østlandet viser tydelig to vassdrag som er i god tilstand, henholdsvis Numedalslågen og Enningdalsvassdraget. Ved siden er disse bidrar Drammenselva sterkt til volumet, selv om det skal bemerkes at bestanden her holdes oppe av utsetting(gyro).

Totalt for disse tre vassdragene (inkludert Glomma) vil summen av fangstene i år havne på ca 26 tonn laks.

Både Enningdalselva og Numedalslågen er nasjonale laksevasdrag i vår region og begge er inne i en stabil trend. I Enningdalselva har det i år vært mer storlaks, litt mindre mellomlaks og en liten tilbakegang av smålaks. Numedalselva har også en liten oppgang, og forskyvning mot storlaks, mens Drammenselva har litt tilbakegang. I følge leder kan situasjonen i det hele betegnes som positiv, og sett på bakgrunn av et stadig mer begrenset fiske og økende grad av "catch and release" ser situasjonen for laksen i vår region lovende ut. Det kan se ut som om bestanden er i svak oppgang og er på vei mot en topp. I et tyve års perspektiv ser det ut til å være en stabil situasjon.

Enningdalselva ble trukket fram som et vassdrag med gode naturlige forhold, på tross av en del skader etter fløting, noe man jobber aktivt med å tilbakeføre. Enningdalselva viser også den største fremgangen fra fjoråret. Konklusjonen er at 2012 ser ut til å bli omtrent som 2011, og fangstmessig ca. 8 tonn bedre enn for gjennomsnittet de siste 10 år i Lakseregion Østlandet.

Sak 3: Akerselva, hva har skjedd etter utslippet? Hvordan løser man problemene? ved Terje Wivelstad, rådgiver/fiskeforvalter hos Fylkesmannen i Oslo & Akershus.

Terje Wivelstad åpnet med å fortelle at selv om utslippet av klor til Akerselva i mars 2011 var dramatisk har elva i stor grad kommet tilbake til normal tilstand. Hovedgrunnene er at ikke alle organismer tok skade, at det har vært migrasjon ovenfra i løpet, samt at anadrome arter har en syklus om gjør at det er biologiske reserver i sjøen. På den annen side er trolig alle bestander av stasjonær ferskvannsfisk og kreps som befant seg i elva tapt.

Akerselva har sitt utspring i Maridalsvannet, som forøvrig er en god drikkevannskilde for Oslo, og ender opp i sjøen i Bjørvika, der siste strekning er tunnel. Akerselva spiller en viktig rolle for bymiljøet der den passerer urbane områder i tre ulike bydeler. Det knytter seg også en lang industrihistorie til vassdraget.

Den anadrome delen strekker seg til Nedre Foss, som ligger på Grunerløkka. Det arbeides imidlertid med å åpne mer av strekningen for anadrom fisk, blant annet ønsker man å bygge trapper ved Nedre og Øvre Foss.

Akerselva er ingen stor elv, med en sommervannføring på ca 1,5 kubikkmeter pr sekund, og en vintervannføring på ca 1 kubikkmeter pr sekund. Gjennomsnittsvannføring er på ca 3 kubikkmeter pr sekund, men under flommen kan den komme opp i 50 kubikkmeter pr sekund. Det er ikke knyttet konsesjon til uttak av drikkevann og det er således ikke krav om minstevannføring. Akerselva er tilrettelagt for spaserturer og ferdsel langs hele vassdraget, men kvelds og nattertid er området noe belastet.

I Akerselva fiskes årlig ca 150 kilo laks og sjøørret. En del søppel i elva gjør det dog vanskelig. Øverst i elva fiskes det en god del stasjonær ørret samt ca. 4000 kreps årlig. Oslo kommune har fiskeretten, som leies ut til OFA. Det er tidligere satt ut canadarøye i Maridalsvannet, som også har en god bestand av stor ørret. Laksefisket i elva var betydelig før industrialiseringen på 1800-tallet og det var også et betydelig perlefiske her på 1700-tallet.

Av store industrivirksomheter fra fortiden var særlig spikerverket Nydalskompaniet, det var farverier, verksteder og annen industri, blant annet lå Myrens Verksted, Idun og DeNoFa her i en årrekke. Til disse virksomhetene knytter det seg en rekke både kjente og ukjente utslipp. Av kjente utslipp er Lilleborg/DeNoFa i 1986 der et såpeutslipp slo ut hele elva fra Bentsebrua. I 1988 ga Idun fabrikk elva full saltsyrebehandling fra Bjølsen. Og i 1993 var det et svært alvorlig utslipp av saltsyre fra Christiana Spikerverk som slo ut livet i elva fra Nydalen og ned. Når det gjelder andre inngrep bør det nevnes at det i en årrekke har vært satt ut lakseyngel med utspring i Sandvikselva.

Klorutslippet natten til 1. mars 2011 skjedde øverst i elva, fra Oset Vannrensaneanlegg. En tank med 6000 liter høykonsentrert klorløsning, som var til beredskapskloring av drikkevann, lakk i løpet av noen timer ut gjennom et sprukket rør og til vassdraget via sluk og avløp. Nivåvarsleren på tanken var av en eller annen årsak koblet ut.

Det var særlig død fisk som førte til at utslippet kom for en dag, og hendelsen skapte stor oppmerksomhet i mediene.

Siden kommunen selv var ansvarlig for utslippet ble Fylkesmannen utnevnt til å håndtere saken av Kystverket, som har hovedansvar for denne typen utslipp. Wivelstad har vært med i en dedisert gruppe hos Fylkesmannen som har fulgt opp elva i ettertid.

Umiddelbart etter utslippet ble det gjort en grundig kartlegging av tilstanden til alle typer organismer, og en tilsvarende kartlegging ble gjentatt i år. Takket være at Oslo kommune tidligere hadde en rekke grundige undersøkelser hadde man god oversikt over tilstanden i elva fra før, og man kunne dermed se hvilke avvik som oppsto og hvor lang tid det har tatt for elva å ta seg tilbake til "normal tilstand".

Det var tydelig at klorutslippet hadde satt spor etter seg i miljøet, det var blant annet store mengder død fisk og kreps å se, samtidig som man kunne observere bleket algevekst over en rekke områder. En rekke bunndyr var hardt rammet, særlig døgnfluer og vårfluer. I denne forbindelse kom det opp spørsmål om utslippet kunne føre til at enkelte arter kunne komme til å sulte. Denne frykten skulle vise seg å være ubegrunnet. En art som tydeligvis klarte utslippet bra var elvemusling, som trolig "holdt pusten" og unngikk skader.

En rekke tiltak med flytting av organismer for raskere å re-kolonisere elva ble foreslått, men med unntak av kreps ble ingen slike gjennomført. Planene om å hente kreps fra Maridalsvannet ble satt ut i livet, men var vanskelig å gjennomføre fordi det var en utfordring å fange nok kreps.

Det skjedde naturligvis en del endringer i vassdraget etter utslippet, og det mest utpregede var at enkelte arter fikk ideelle forhold, blant annet fikk man en kraftig oppsving i fjærmygg. Senere har de ulike populasjoner av virvelløse dyr stabilisert seg.

Fugl og amfibier ser ut til å ha klart utslippet uten merkbare skader. Elva har laks, sjøørret og stasjonær ørret. Det er planlagt å øke utsetting av laks til 100 000 for å hjelpe stammen på fote. Rognen kommer fra Sandvikselva.

Oslo kommune ble idømt en bot og erstatning på 7,7 mill. kroner, hvor ca halvparten er tilkjent OFA. Kommunen har imidlertid anket rettens beslutning.

En annen side ved utslippet har vært økende fokus på elvas velbefinnende. I forbindelse med et større arbeide med å bygge en avskjærende avløpsledning (Midgardsormen) har NJFF ved Hjalmar Eide klart å få innpass for en rekke vesentlige tiltak for å bedre gyteforholdene, siden store anleggsmaskiner allikevel er i sving. Planen er nå å etablere en håndfull nye gyteplasser. Det arbeides også med å bygge fisketrapper i vassdraget. Planen er å få fisken helt opp til Wøienfossen. Det er et håp om at beplanting på sikt skal bli bedre for å gi fisken mer skjul.

Sak 4: Presentasjon av bakgrunnen for tiltak for sjørret i Ljanselva og Gjersjøelva, v/Hjalmar Eide, NJFF

Hjalmar Eide kunne fortelle at både Gjersjøelva og Ljanselva de siste tyve år har vært gjenstand for et betydelig arbeid med å forbedre muligheter for oppgang, gyteforhold og forholdene generelt for anadrom fisk.

Sentralt i dette arbeidet har NJFF og Oppegård JFF stått, og det har videre vært opparbeidet nyttig erfaring samt brukt utradisjonelle og svært effektive metoder under legging av grus på gyteplasser.

Svært mange av tiltakene hadde trolig ikke latt seg gjennomføre uten at foreningen hadde hatt utholdenhet, pågåenhet, tid og anledning til å engasjere seg og jobbe inn mot kommunene, etablere personlige kontakter og henge fisketiltak på lasset i forbindelse med kommunale tilretteleggingstiltak og annet anleggsarbeid.

Sentralt i dette arbeidet har Hjalmar Eide stått, med kunnskaper og engasjement utenom det vanlige, men også takket være at hans stilling i NJFF har gjort det mulig å følge opp dette over tid.

Eide orienterte om de ulike tiltakene i både Ljanselva og Gjersjøelva. I begge tilfeller har det etterhvert vært enkelt å få tilskudd til enkelte tiltak, og takket være spleiselag med ulike aktører, dugnad og smidighet fra kommunenes side fremstår begge vassdrag som kroneksempler på vellykkede prosjekter i et ellers urbant miljø.

Det knytter seg en rik industrihistorie til Gjersjøelva. I forbindelse med restaurering av oppgangssag og ulike historiske verdier har OJFF kjent sin besøkelsestid og fått laks og sjørret "med på lasset". Grunneier drev forøvrig klekkeri med regnbueørret på 60-tallet. Etter at kloakken har kommet under kontroll har vannkvaliteten og oppgang av fiske tatt seg opp.

En viktig del av jobben har også vært å knytte kontakt med historielag, grunneier og ordfører og drive små kampanjer for laksetrapper, utsetting av fisk, generell forskjønnelse og tilrettelegging for funksjonshemmede. Det har vært lagt ned et betydelig arbeid av historielag og fiskeforening med restaurering av dammer, murer og laksetrapper, særlig i forbindelse med gjenoppbygging av nevnte oppgangssag.

Gjersjøelva er lakseførende over hele strekningen fram til Gjersjøen, vassdraget er svært produktiv og typisk lavlandsvassdrag. Gjersjøen er svært dyp og fungerer som sandfelle for elva, og den er dessuten kilde til drikkevann. Elva har ikke pålegg om minste vannføring, noe som kan være en utfordring. Gjersjøen er artsrik og et av få vann der utsetting av gjørs har vært en suksess.

Fra gammelt av var Gjersjøelva rik på laks og på 80-tallet ble laksen gjenutsatt. Eide viste her film av stor laks. Årlig fanges det et femtitalles sjørret og et dusin laks i

Gjersøelva. Det drives et betydelig fiskestell og oppsyn av Oppegård JFF, som også står for tildeling av fiskekort. For å rekruttere medlemmer til dugnadslagene er fiskekortet gratis for medlemmer av foreningen. Blant annet er det stadig behov for fangst av mink og generell oppfølging. Det har vært problemer med tyvfiske, noe man imidlertid har fått kontroll med.

Ljanselva kommer fra Nøklevann og har en kort anadrom del med oppgang av sjørret foruten en meget rik bestand av ørret i de øverste deler. Ljanselva er konsesjonsbelagt med minstevannsføring på 10 liter pr sekund. Ljanselva er forøvrig flomutsatt og passerer områder med marine sedimenter og kan derfor bli svært blakk. Den nedre delen av Ljanselva går i tunnell, som nå er forserbar etter at fisketrapp ble bygget i år 2000. Trappen i ble finansiert av bydelene, fiskefondet, veivesenet, borettslag og en svært velvillig entreprenør(NCC).

Sak 5: Eventuelt

Som en reaksjon på et visst press fra ulike lokale krefter ved kysten innførte Regjeringen for to år siden påbud om at båtene skulle ha med observatør under lysfiske etter brisling. I denne forbindelse ønsket Fagrådet å høre om det i løpet av de sist to årene hadde vært bifangster av laks eller sjørret.

Hans Henrik Grundvig ved Fiskeridirektoratet kunne fortelle at ordningen med observatører nå er avviklet. Registreringer viser at det under lysfiske har vært fanget praktisk talt null bifangster.

Fiske etter brisling med lys foregår nå ofte nær land fordi det er der brislingen står samlet slik at fisket kan utøves på en rasjonell måte. Dette medfører kortere "lysetid", større fangster og et fiske som er spesifikt rettet mot art og kvalitet. Dette er en grunn til at det er liten eller ingen bifangst. Grundvig kunne imidlertid fortelle at de gode fiskeplassene for brisling ofte faller sammen med områder som rike på ålegras. Det kan tyde på at ålegrasenger er viktige både for brisling og sjørret.

Sak 6: Befaring til Ljanselva og Gjersøelva, v/Hjalmar Eide (guide)

Etter lunsj ble det befaring til de to vassdragene, der vi fikk se både laks og ørret i Gjersøelva. Begge vassdragenhe var imidlertid svært vannrike for årstiden og det var vanskelig å få øye på konkrete tiltak på elvebunnen. Det var imidlertid tydelig utfra kvaliteten på stier, adkomster, restaurering osv. at det et imponerende arbeid var lagt ned.

Se bilder under arkivet på www.fagrad.com

Moss 18. november 2012.

Leif R. Karlsen
leder

Tommy C. Olsen
sekretær